

PROPOSTA DIDÀCTICA

NEUS VARELA

UNA JOGUINA PER A IRINA

NEUS VARELA

UNA JOGUINA PER A IRINA

Neus Varela

Proposta didàctica

Neus Varela

de 6^a 96

Primera edició: desembre 2010

© Una joguina per a Irina: Neus Varela

© Proposta didàctica: Neus Varela

DL: V-xxxx-2010

Edicions 96, SL

Assessorament lingüístic: Neus Pedrós / Edicions 96

Disseny i maquetació: Pau Àlvarez López - Josep Olaso Garcia / Edicions 96

Llegir és una de les destreses bàsiques de la llengua, imprescindible tant en l'activitat escolar com fora. Un dels objectius principals de l'activitat lectora és la comprensió, però entenem que per a realitzar una bona lectura cal dominar més aspectes, com les pressuposicions, els coneixements enciclopèdics o les referències textuais.

Per aquest motiu, perquè es donen les condicions òptimes de recepció del text, la nostra proposta didàctica presenta una sèrie d'estratègies que permeten assolir la comprensió treballant des de diferents vessants.

D'altra banda, el contingut de la novel·la afavoreix treballar l'educació en valors mitjançant activitats, l'enfocament de les quals incideix en temàtiques com ara l'educació per a la pau, la no-discriminació, la tolerància, la interculturalitat, etc. Aquests continguts, principalment de tipus actitudinal, tenen un paper rellevant perquè el context social i educatiu entén d'una manera tàcita, que són bàsics per a conviure en societat.

La realitat social actual exigeix preparar a futurs ciutadans i ciutadanes per a viure en una realitat culturalment diversa i ens obliga a treballar aquest últim aspecte des de l'escola, punt de trobada d'aquesta riquesa (i remarcuem la paraula riquesa) intercultural. Creiem que el **respecte per la diversitat multicultural** pot ser treballat de manera significativa i funcional.

Així mateix, la realització de les activitats que es proposen demana fer ús dels recursos de recerca tradicionals, com ara els diccionaris, les enciclopèdies, etc. com les múltiples possibilitats que ofereixen les noves tecnologies com Internet.

Hem dividit la proposta didàctica en tres apartats:

A) Què en saps: parteix dels coneixements previs de l'alumne. Cal partir d'aquest punt perquè s'aconsegueixi un aprenentatge significatiu, és a dir que el lector lligue la informació nova amb

la que ja posseeix, reajustant i reconstruint ambdues informacions en aquest procés. Dit d'una altra manera, l'estructura dels coneixements previs condiciona els nous coneixements i experiències, i aquests, al seu torn, modifiquen i reestructuren aquells.

B) Gaudint de la lectura: es pren nota de paraules o expressions desconegudes per després buscar-les al diccionari i poder introduir-les en la parla habitual.

C) Aprofundim-hi més: després de la lectura s'hi proposen una sèrie d'activitats que, amb un enfocament interdisciplinar, pretenen encuriosir el lector perquè investigue, arreplegue informació i amplie els seus coneixements enciclopèdics, així com l'aprofitament de la lectura com a mitjà per a ampliar el vocabulari i fixar l'ortografia correcta i la reflexió literària.

SUGGERÈNCIES DIDÀCTIQUES

Aquestes suggerències didàctiques són una eina complementària de la tasca lectora.

Es podran triar depenent de les necessitats educatives i dels objectius a assolir. També es podran fer les variacions que es consideren adients.

A) QUÈ EN SAPS?

- 1) Què saps de Romania o quina idea en tens?
- 2) Ací tens un mapa mut d'Europa, sabries assenyalar-hi Romania amb una creu?

- 3) La nostra llengua és una llengua romànica perquè deriva del llatí. Saps de quina llengua deriva el romanés? Anota el nom d'altres llengües romàniques que conegues.
- 4) Quina és la capital de Romania? En coneixes alguna altra ciutat? I alguna regió?
- 5) Busca informació en alguna enciclopèdia o en alguna web sobre Romania.
- 6) Saps el significat d'aquestes paraules: *emigració* i *immigració*? Si no tens clara la diferència busca-les en un diccionari.

B) GAUDINT DE LA LECTURA

Elabora el teu propi diccionari: a mesura que avances en la lectura, anota en un quadern les paraules que no coneixes i el seu significat.

C) APROFUNDIM-HI MÉS

LA FITXA

TÍTOL: _____

AUTOR/A: _____

EDITORIAL: _____ PREU: _____

NOMBRE DE PÀGINES: _____

NOMBRE DE CAPÍTOLS: _____

GÈNERE: _____ TEMA: _____

PERSONATGES PRINCIPALS: _____

PERSONATGES SECUNDARIS: _____

ESPAI. ON OCORREN ELS FETS: _____

TEMPS. QUAN OCORREN ELS FETS: _____

ARGUMENT: _____

VALORACIÓ PERSONAL: _____

ESTUDI DE L'OBRA

1) Escriu el nom dels personatges i un adjectiu que els definisca.

PRINCIPALS	ADJECTIU	SECUNDARIS	ADJECTIU

2) L'argument d'una novel·la es pot explicar amb més o menys paraules. Si hagueres de resumir-la només en quatre línies, quin diries que és? Intenta fer-ho amb precisió, donant la màxima informació amb les mínimes de paraules.

3) Els llibres acostumen a tenir una contraportada on, amb un text molt breu, s'explica de què va el llibre per tal que el lector o lectora se senta estimulat a llegir-lo. Redacta, ara, una contraportada per a aquesta novel·la sense repetir les idees de la contraportada que ja figura en el llibre i sense repetir, tampoc, el text que has escrit com a resposta de la pregunta anterior.

4) El narrador d'una història és la veu que ens l'explica i, com ja hauràs comprovat en les diverses novel·les que hauràs llegit, hi ha diverses maneres de narrar i, per tant, diverses classes de narrador. Entre els diferents tipus que hi ha a continuació, marca amb una creu el que s'ha emprat en aquesta novel·la i justifica la teua resposta:

Punt de vista extern		Omniscient	3a pers.	El narrador coneix tots els detalls, fins i tot els pensaments o sentiments dels personatges.
		Observador	3a pers.	Conta només allò observable externament.
		Editor	3a pers.	El narrador reproduïx un text que simula haver trobat.
Punt de vista intern		Protagonista	1a pers.	Es conten els fets des del punt de vista del protagonista.
		Testimoni	1a pers.	El narrador narra els fets a certa distància, com un observador.
		Participant	1a pers.	Un personatge secundari conta els fets.

5) La trama d'aquesta història és:

	lineal	No hi ha salts en el temps de la narració i tot se succeeix senzillament sense cap trencament.
	discontínua	Amb alguns salts en l'acció.

6) En les novel·les, l'espai on se situa la història és un element essencial. En el cas *Una joguina per a Irina* la trama transcorre a diferents llocs. Anota al costat de cada capítol el lloc en què transcorre l'acció.

Capítol	Espai	Capítol	Espai
1		9	
2		10	
3		11	
4		12	
5		13	
6		14	
7		15	
8		16	

7) Una novel·la normalment té una estructura interna que acostuma a tenir tres parts: plantejament, nus i desenllaç. Intenta assenyalar aquestes tres parts de la història. Indica els capítols que creus conformen cadascuna i redacta la part de l'argument que correspon a cada part.

PLANTEJAMENT	
NUS	
DESENLLAÇ	

CAPÍTOL PRIMER

1) Ací tens un mapa de Romania, el necessitaràs si vols seguir l'itinerari del viatge d'Isabel, la protagonista.

Assenyala-hi on comença l'aventura, posa-hi el número 1 i, a mesura que avança la trama de la novel·la, marca cada destinació amb números correlatius.

2) Robert descriu Isabel basant-se en el seu paregut amb algunes actrius. Observa les fotografies d'aquestes actrius i fes una descripció d'Isabel.

3) Busca al diccionari la paraula *prejudici*. Creus que Isabel té prejudicis? Per què? I Robert, penses que en té?

4) Robert, en escoltar parlar Isabel, pensa que es tracta d'un dialecte del castellà. Isabel, per la seua banda, el trau del seu error i li diu que es tracta d'una llengua diferent. Sabries explicar-li-ho millor? Digues la diferència que hi ha entre llengua i dialecte, ajuda't d'un diccionari, si cal, i posa exemples.

5) LES LLENGÜES D'EUROPA

Europa actualment està integrada per 47 països, alguns dels quals s'han afegit recentment i uns altres han modificat les seues fronteres i noms, com per exemple l'antiga Iugoslàvia que es va dividir en estats independents. Per ajudar-te a recordar els noms dels països i les seues divisions pots visitar la següent adreça d'Internet que et permet clicar sobre un mapa mut d'Europa i et diu el nom del país i la capital:

<http://www.luventicus.org/mapas/europa.html>

6) Ara que ja t'has familiaritzat amb el nom dels diferents països, fixa't bé en les deu llengües romàniques que perviuen en l'actualitat i escriu el seu nom al damunt de la zona geogràfica on es parlen.

CAPÍTOL SEGON

1) És una realitat que les bodes des de l'antiguitat han estat concertades pels pares i són moltes les novel·les que en fan referència. Pregunta-li al teu professor/a i comenta'n algunes.

2) Llegeix la notícia que van arreplegar els diaris *El País* i *El Mundo* del fet que comenta Isabel. Iniciu un debat sobre la polèmica que mogué.

Las autoridades rumanas ordenan separar a la ‘princesa de los gitanos’ de su marido

La orden prohíbe cohabitar a los dos esposos, de 12 y 15 años respectivamente, y les obliga a continuar sus estudios

AGENCIAS - Bucarest - 03/10/2003

La Dirección para la Protección de la Infancia en Rumanía decidió ayer separar a la *princesa gitana* Ana María, de 12 años, de su esposo Birită, de 15, después de que una investigación demostrara la ilegalidad del enlace. Las imágenes de la boda, celebrada el pasado sábado en la localidad de Sibiu, en la que podía verse a la novia resistirse a dar el *sí, quiero*, e incluso abandonar enfadada el templo, dieron la vuelta al mundo.

La orden prohíbe además cohabitar a los dos esposos y les obliga a continuar sus estudios. El padre de Ana María, Florin Cioaba, el *Rey de los Gitanos*, acusado por la prensa de haber obligado a su hija a casarse con Birită a cambio de 500 piezas de oro, una limusina y un apartamento, se ha mostrado “contento” por esta decisión.

“Esta decisión es, en todo caso, mejor que la propuesta de la relatora del Parlamento Europeo para Rumanía, Emma Nicholson, quien incluso mencionó la posibilidad de que

ingresar a mi hija y a su marido a un centro para menores”, ha declarado Cioaba a la prensa. La Comisión Europea lanzó serias advertencias a Rumanía, candidata al ingreso en la UE para 2007, por permitir el enlace y emplazó al Gobierno de Bucarest a rescatar a la joven.

Prueba médica

Ana María debía haberse sometido a una prueba médica el pasado miércoles para determinar si había mantenido relaciones sexuales, aunque la policía ha advertido de que la joven no puede ser obligada a pasar el test. En cualquier caso los asistentes a la boda fueron invitados a examinar la ropa de la cama donde los menores pasaron su noche de bodas para que constataran que estaba manchada con sangre de la joven, como prueba de que era virgen antes del enlace.

“Se supone que hubo sexo en la noche de bodas, pero fue por mutuo consentimiento”, ha asegurado Anca Dragan, jefa de los servicios de protección a menores de Sibiu. Según Dragan, aparentemente Ana María está enamorada de su marido.

En Rumania la edad legal a partir de la cual pueden tener relaciones sexuales las chicas es de 15 años, aunque deben esperar a los 16 para casarse. Sin embargo, el matrimonio entre niños es muy común en el país, donde se calcula que están casados entre 500.000 y tres millones de menores.

EL MUNDO

Sábado, 4 de octubre de 2003. Año XV. Número: 5.050.

ÚLTIMA

EL ZOO DEL SIGLO XXI / ANA MARIA CIOABA

Princesa, gitana y esposa a los 12 años

La hija del rey de los gitanos fue obligada a casarse con un joven de 15 años. Sus protestas y sus lágrimas no evitaron la boda. Las autoridades rumanas han ordenado separar a los menores.

ROSA MENESES ARANDA

Iba a ser la boda del año. Cuatrocientos invitados habían acudido con sus mejores galas a los desposorios de la princesa Ana María -hija del rey de los gitanos, Florin Cioaba-, el pasado sábado en la ciudad rumana de Sibiu, en Transilvania. La novia estaba radiante con su vestido de boda italiano de 4.000 dólares y la diadema de diamantes que coronaba sus cabellos. Una lujosa carroza tirada por hermosos caballos esperaba a los novios a la puerta de la iglesia. Todo era perfecto, como en un cuento de hadas, hasta que Ana María decidió escapar de su jaula de oro.

A sus 12 años, iba a embarcarse contra su voluntad en un matrimonio para toda la vida. Nadie le había preguntado cuáles eran sus deseos y nadie había reparado en que aún era una niña. Así que se remangó el largo vestido blanco y echó a correr en plena ceremonia, en un intento desesperado de evitar su destino.

Envuelta en lágrimas, logró salir de la iglesia y dejar atrás al novio, Birita Mihai, de 15 años, que permaneció de pie junto al altar, sin poder salir de su asombro. «¡Dejadme en

paz!» gritó la niña a la multitud de reporteros que se congregaba a las afueras de la iglesia, mientras buscaba refugio en una casa cercana.

Pero su acto de rebeldía sólo duró unos minutos; quince, para ser más exactos: el tiempo que tardó su familia en convencerla de que volviera a la iglesia para terminar la ceremonia, oficiada por su propio padre, en calidad de líder religioso de su comunidad.

Lo único que Ana María pudo hacer para mostrar su disconformidad con el giro irreversible que iba a tomar su vida fue no volver a dirigirle la palabra al novio. Ni siquiera le miró durante la fiesta ni brindó con él. Incluso afirmó que no se consideraba una mujer casada. «¿Qué boda?», contestaba Ana María cuando se le preguntaba por su casamiento. Sus 12 damas de honor no dudaron en apoyar su rebeldía insultando al novio y gritando: «¡Birita, fuera!».

El incidente no consiguió aguar la fiesta y las celebraciones, que durarían tres días, siguieron su curso. «Hoy es un día muy feliz para la casa real, uno de los más felices de mi vida... Es mejor que los niños se casen jóvenes», declaraba el padre de la novia, que recibió de la familia de su yerno 500 piezas de oro, una limusina y un apartamento para desposar a Ana María.

Y llegó la noche de bodas y, con ella, la familia de Ana María cumplió la costumbre de mostrar con orgullo a los invitados la sábana manchada con la sangre virginal de la novia, símbolo de que el matrimonio había sido consumado.

«Ana María me dijo que era lo más horrible que le había ocurrido. Que se sintió como si una gran roca hubiese caído sobre ella», explicó Dana Chendea, portavoz del rey de los gitanos, tras la ceremonia. Más tarde, Chendea precisó que la niña «se está resignando a su destino».

«Ahora, Ana María dejará el colegio y se concentrará en sus deberes como esposa. Ayudará a su suegra a cocinar y a limpiar la casa y cuidará a sus hijos. No importa lo que ella quiere», agregó la portavoz.

El caso de Ana María ha desatado fuertes críticas contra las autoridades rumanas y ha puesto de manifiesto que cada año, cientos de matrimonios entre niños, tradicionales entre la etnia gitana, son tolerados en este país. Según el censo de 2002, hay más de medio millón de zingaros en Rumanía, aunque los líderes de esta etnia incrementan su cifra hasta los 1,5 millones.

La eurodiputada y observadora de la Unión Europea en Rumanía, Emma Nicholson, calificó lo sucedido de «violación de una menor» y pidió protección para la niña. La comisaria europea de Asuntos Sociales, Anna Diamantopulu, recordó que Rumanía está inmersa en un proceso de adhesión a la UE, lo que conlleva respetar los derechos fundamentales.

Para reconciliarse con la UE, las autoridades de Rumanía decidieron ayer que los recién casados deberán vivir separados y cesar toda relación conyugal hasta que cumplan la edad legal para contraer matrimonio, 16 años para ella y 18 para él. «Deben cesar inmediatamente cualquier relación sexual o conyugal o serán enviados a un hogar infantil», indicó Anca Dragan, responsable del Servicio de Protección Infantil de Sibiu. Las instituciones rumanas también determinaron que Ana María vuelva al colegio este mismo lunes.

El casamiento ha sido declarado ilegal y la Fiscalía de Sibiu ha abierto una causa contra el marido adolescente por relaciones sexuales con una menor. Es la primera vez que una boda tradicional gitana entre menores es tratada como un delito en Rumanía.

Por su parte, el patriarca Florin Cioaba calificó la decisión de las instituciones rumanas como «una mascarada contra la casa real». «Esta clase de matrimonios están presentes en las tradiciones gitanas desde hace cientos de años. Mi esposa tenía 13 años cuando nos casamos, yo tenía 14», añadió el rey de los gitanos.

El único diputado gitano en el Parlamento rumano, Madalin Voicu, estima que su etnia «debe armonizar sus tradiciones con las leyes del país y abandonar las mentalidades medievales». Y añade: «Esta unión es una ofensa para la comunidad, pues un niño de 12 o 15 años no puede comprender la noción de matrimonio».

3) Has comprés la diferència entre aquestes dues paraules que s'assemblen: romanís i romanesos? Defineix cadascuna d'elles.

CAPÍTOL TERCER

1) Respon les preguntes següents:

- Quin fet trenca la infantesa d'Irina?
- Quina és la situació de la dona gitana romanesa?

2) Ara que coneixes un poc el drama de les xiquetes gitanes romaneses, creus que podeu entendre millor la seua forma d'actuar? Escriu una carta a Irina i explica-li els teus sentiments sobre la seua situació.

	Apartats
	Població i data
	Salutació
	Introducció
	Cos de la carta

	Conclusió
	Comiat
	Signatura
	Postdata

3) Llegeix atentament el fragment següent extret de la novel·la:

Irina no comprenia les dones de la seua ètnia, és clar que no totes en patien la mateixa sort, però sí una gran majoria. Per què no es rebel·laven contra aquella esclavitud? Per què renunciar als drets més íntims que té una persona?

Irina denuncia la situació que pateix la dona gitana romanesa i fa referència als drets humans bàsics.

El 10 de desembre de 1948, l'Assemblea de les Nacions Unides aprovà i proclamà la **Declaració Universal dels Drets Humans**. Es tracta d'un document de trenta articles en què es recullen els

drets humans considerats bàsics i que s'apliquen sense excepció a tots els éssers humans.

Segons el Llibre Guinness de Rècords, és el document traduït a més idiomes del món.

- A continuació, hem resumit alguns articles, llegeix-los i comenta'ls. Podeu proposar tractar aquest tema més detalladament en una sessió de tutoria.

Article 1 Tots els éssers humans naixen lliures i iguals en dignitat i en drets.

Article 2 Qualsevol persona pot prevaler-se de tots els drets i de totes les llibertats que aquesta declaració proclama, sense cap distinció de raça, de color, de sexe, de llengua, de religió...

Article 7 Tothom és igual davant la llei i té dret d'obtenir-ne la mateixa protecció contra qualsevol discriminació que viole la present declaració.

Article 16 1. A partir de l'edat núbil, l'home i la dona, sense cap restricció per raó de raça, nacionalitat o religió, tenen dret a casar-se i a fundar una família. Ambdós tenen drets iguals al matrimoni, durant el matrimoni i en el moment de la seua dissolució.

2. El matrimoni només pot realitzar-se amb el consentiment lliure i ple dels futurs esposos.

Article 18 Tota persona té dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió.

Article 22 Tota persona, com a membre de la societat, té dret a la seguretat social.

Article 26 1. Tota persona té dret a l'educació.

2) Creus que es vulneren els drets d'Irina? Raona la teu resposta.

CAPÍTOL QUART

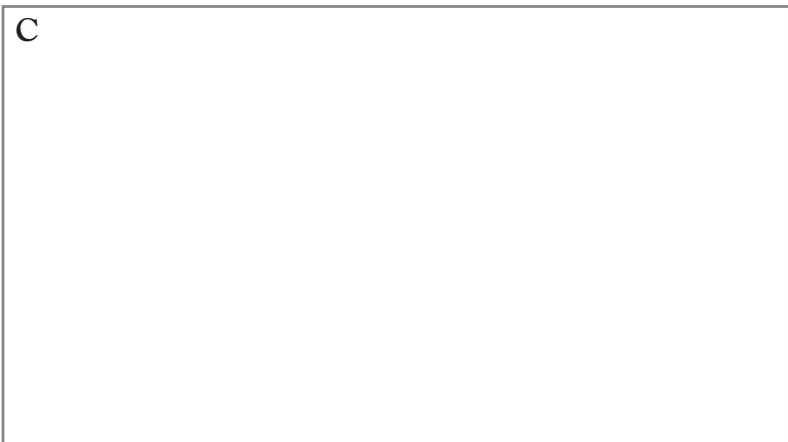
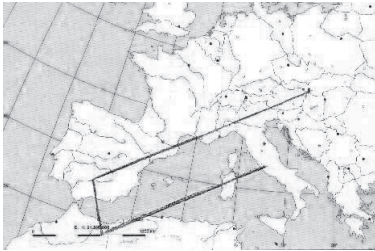
Llegeix el paràgraf següent que fa referència a la història de Transilvània, una de les províncies actuals de Romania, i, després, ordena les diferents seqüències en què està dividit el mural i completa'l amb el text adient.

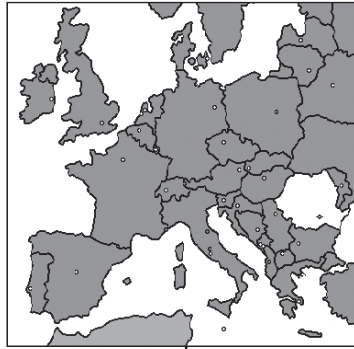
Transilvània, poblada actualment per romanesos, hongaresos i alemanys, havia format part de la província romana de la Dàcia i en esfondrar-se l'Imperi romà, diferents països s'havien disputat la seua possessió. Entre els segles XI i XIII s'havia integrat al regne d'Hongria; El 1526 els turcs envaïren Hongria, i Transilvània, aleshores, esdevingué un principat independent. A les acaballes del segle XVII, pel tractat de Karlowitz, passà a formar part del territori austríac. En el segle XIX s'uní oficialment a Hongria i, un segle més tard, ja en el XX, se l'annexionà a Romania. Durant la II Guerra Mundial, la part septentrional es tornà a donar a Hongria. Solament després de la guerra el territori quedà lligat definitivament a Romania.

Amb aquests vaivens fronterers, la llengua de la regió també havia patit oscil·lacions i el romanés convivía amb l'hongarés i amb l'alemany.

A

D

LA RELIGIÓ ORTODOXA

1) Llegeix atentament els text següent i, després, respon les preguntes:

Filològicament el significat de cristianisme *ortodox* (del grec *orto*, *correcte* i *doxia*, *doctrina*), típicament es refereix a l'observació teològica o doctrinal correcta de la religió cristiana, determinada per un cos supervisor, en oposició a *heterodòxia* (altre ensenyament), o a *heretgia*.

Després de diversos conflictes, l'església catòlica ortodoxa i l'Església catòlica romana es van separar en l'anomenat Cisma d'Orient i Occident, el 16 de juliol de 1054.

L'església ortodoxa, segons la seua tradició, es considera la continuació de l'església establerta per Jesús i els seus apòstols. La constància i immutabilitat dels dogmes de la doctrina cristiana original es consideren una de les virtuts principals d'aquesta església. Es diu que és un cristianisme que es va conservar intacte i sencer des dels temps de l'antiguitat.

El cap de l'església íntegrament es considera Jesucrist, mentre que els caps de les esglésies autocefales, Patriarques, es tracten com a iguals, però respectant l'honor del Patriarca de Constantinoble de ser el *primus inter parells*, el títol que significa supremacia merament simbòlica. Aquesta igualtat diferencia l'església catòlica ortodoxa, presidida pels Patriarques, de l'Església catòlica romana, el cap de la qual, el Papa, va posseir el títol de *primus inter parells* abans del Gran Cisma.

Una icona (del grec clàssic εἰκών que volia dir *imatge*) és una representació pictòrica pintada en baix relleu o mosaic, normalment sobre fusta, de Jesucrist, o d'alguns dels seus misteris, de la Mare de Déu o dels sants, molt utilitzada al cristianisme ortodox.

En la religió cristiana ortodoxa, les icones són sagrades i és habitual veure fidels efectuar gestos de devoció en honor de les icones. Per aquesta confessió, és tant important venerar la icona com escoltar la paraula o llegir els escrits.

- La religió ortodoxa és una religió cristiana? Raona la teua resposta.
- Què significa la paraula *ortodox*?
- Quan se separaren l'Església catòlica i l'Església ortodoxa?
- Quin és el cap de l'Església catòlica? I el de l'ortodoxa?
- Què és una icona?

2) Irina entra en una església ortodoxa. Anomena alguns elements que són diferents de les esglésies catòliques.

CAPÍTOL SISÉ

1) L'exploració de les coves és una de les activitats humanes més antiga i, des dels primers habitants de la prehistòria que cercaven la protecció natural d'aquests sostres de roca fins els nostres dies, la foscor de les cavitats ha provocat en l'home dos sentiments molt diferents: la por i el desig; por per l'amenaça que exhala la fosca caverna i desig per entrar en un lloc desconegut i descobrir quelcom nou.

- Quins són els sentiments d'Isabel al respecte?
- Saps com s'anomena l'estudi científic de les coves i dels avencs?
- Quina és la diferència entre una cova i un avenc?
- Saps quina és la cova més llarga del món? I d'Espanya? I de la Comunitat Valenciana?

2) Isabel i Robert es veuen obligats a caminar molt per la muntanya i, segurament, han degut trobar a faltar aquests estris.

Escriu el nom del objecte al costat de cada imatge i digues el motiu pel qual penses que el necessitarien.

3) Sabries explicar què és una glacera i com es forma?

4) Comenta la reflexió següent extreta de la novel·la:

Com sempre, els tòpics s'imposaven a la lògica i era d'esperar que pensaren que tots els valencians no feien cap altra cosa que passar-se el dia mirant ninots, tirant masclets i menjant dolços.

Busca al diccionari la definició de la paraula *tòpic*, i, després, posa exemples.

ELS TRACIS

Qui van ser els tracis? On van desenvolupar la seua cultura? Quina rellevància van tenir en la història antiga? Malgrat que encara hi ha escasses evidències que expliquen com es comportaven i vivien els tracis, els grans descobriments de les darreres dècades ens permeten endinsar-nos una mica més en aquesta civilització desconeguda per a molts, però que ja van esmentar Homer i Heròdot als seus escrits.

Els tracis no constituïen un poble homogeni. La idea més generalitzada és que aquesta civilització la formaven un conjunt de tribus guerres organitzades en petits regnes independents, que van mantenir aquesta organització tribal durant molt de temps.

El seu origen se situa al voltant del segon mil·lenni abans de la nostra era, en els inicis de l'edat del bronze. Ocupaven el sud-est de la Península dels Balcans, entre l'Àsia Menor i l'Europa Central. Els seus límits van variar al llarg dels segles, però no va ser fins que el territori es va annexionar a l'Imperi Romà (46 dC), que es va constituir la província de Tràcia. Per primera vegada, es configurava una regió tràcia ben definida territorialment i políticament, que es mantindria fins als nostres dies. Actualment, Tràcia forma part del nord de Grècia, la Turquia europea i gran part de Bulgària.

Hi ha escasses evidències que expliquen detalladament la forma de vida i costums d'aquesta civilització, però les restes que s'han trobat permeten construir una idea aproximada de qui van ser i com es van comportar els tracis. El llegat més conegut i més recentment estudiat és l'anomenat "or dels tracis", format per grans tresors reials del segle V-IV aC (el de Panaguiurisxe és el més espectacular). Aquests tresors foren descoberts per inves-

tigadors que treballen des del 1983 al sud-est de Bulgària. Una gran quantitat d'objectes d'or formen part d'aquests incalculables tresors. Les peces sorprenen per la seua apurada tècnica en la decoració d'aixovars i, també, pel complex disseny de joies i adorns.

La troballa més interessant ha estat ben recent: una corona de llores d'or a l'interior de la tomba d'un rei traci, de més de 2.400 anys d'antiguitat. La riquesa de la corona, juntament amb l'escena de coronació que mostra l'anell del difunt, indiquen que es tracta efectivament d'un rei. La resta d'aixovars que l'acompanyen reforcen aquesta afirmació. Al costat d'aquests descobriments també hi destaquen les tombes de Katanlak i Sueshtari, per les seues pintures i iconografia, a més de la ciutat excavada de Seuthópolis.

La majoria de dades que han arribat fins a nosaltres mostren una cultura amb clara influència grega en tots els aspectes

Mites i creences

Hi ha nombrosos mites que involucren la civilització tràcia, com ocorre amb altres cultures de l'antiguitat. El més destacat és el d'Orfeu, poeta d'origen traci, protagonista de diverses històries que després es van incorporar al panteó grec. Déus com Bòreas o Llauris també procedeixen de la religió tràcia. La lectura de les troballes arqueològiques indica que creien en la immortalitat de l'ànima i la vida d'ultratomba, de forma similar als egipcis. Per això, els difunts s'acompanyaven de rics aixovars, que havien de servir-los per a la nova vida que durien a partir d'aquell moment.

Els tracis formaven una societat polígama d'hàbils genets guerrers: quan un guerrer traci moria, sacrificaven i enterraven amb el difunt la seva muller favorita i el seu cavall.

- Espartac, líder de la revolta d'esclaus contra l'Imperi Romà, era d'origen traci.
- La denominació de “tracis” fou donada pels grecs, que els veien com bàrbars per la seua naturalesa guerrera.

Què ens diuen les fonts escrites?

Les dades de què disposem són imprecises i remotes en el temps, però molt rellevants pel seu contingut i autoria. Homer, a la *Ilíada* i l'*Odissea*, esmenta els tracis com els aliats de Príam en la guerra de Troia (1200 aC). Hesíode, en les seues cròniques del segle v aC, els descriu com “el poble més nombrós del món després dels hindús”, i també com “salvatges guerrers assedegats de sang”. Aquestes fonts, entre d'altres, han motivat a diversos historiadors i arqueòlegs a cercar evidències que confirmaren allò que a l'antiguitat es deia dels tracis. Però la seua rellevància i el creixent interès per la seua cultura no prové del fet d'ésser esmentats als textos antics, sinó de les grans troballes que s'han realitzat a Bulgària en els darrers anys.

Les inscripcions en tombes i peces de ceràmica indiquen que feien servir una llengua d'ascendència indoeuropea

(<http://www.portaleureka.com>)

1) Ara que ja saps més d'aquest poble, t'invitem a seguir investigant-hi perquè pugues contestar les preguntes següents:

- Quina era la seua religió?
- Quin déu o déus veneraven?

2) Soluciona l'encreuat següent:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													
9													
10													
11													
12													
13													

HORITZONTALS

- 1: FENOMEN GEOLÒGIC CONSISTENT EN L'ERUPCIÓ DE MATERIAL ROCA-LLÓS FOS.
- 2: RELATIU O PERTANYENT A LA TERRA ■ COBERTA MEMBRANOSA TENU-ÍSSIMA.
- 3: CONSONANTS ■ AL REVÉS, REFERIT A UNA FESTA, DE CARÀCTER DESENFRENAT ■ VOCAL.
- 4: GÀMETA FEMENÍ NO FECUNDAT ■ NOM DE VOLCÀ ■ AL REVÉS, ENGANYAR FINGINT BONA VOLUNTAT.
- 5: CONSONANTS ■ VOCAL ■ VOCAL REPETIDA ■ DINORNIS.
- 6: AL REVÉS, SENSE BRUTÍCIA ■ AGRUPACIÓ NATURAL D'INDIVIDUS AMB UNES CARACTERÍSTIQUES PRÒPIES.
- 7: DIFTONG ■ ES DIU DE L'ENERGIA DEL VENT ■ NOTA MUSICAL.
- 8: PLANTA HERBÀCIA DE LA FAMÍLIA DE LES ROSÀCIES ■ AL REVÉS, TOT ALLÒ QUE EXISTEIX.
- 9: AL REVÉS, SOCIETAT O AGRUPACIÓ CORAL ■ CONSONANTS ■ AL REVÉS, NOTA MUSICAL.
- 10: QUE SOBREPASSA DE MOLT LA GRANDÀRIA ORDINÀRIA.
■ CONTRACCIÓ.
- 11: VOCAL ■ VOCAL ■ CONJUNT D'ESPÈCIES VEGETALS QUE CREIXEN EN UNA REGIÓ.
- 12: TERROR ■ HOME JOVE DE GRAN BELLESA.
- 13: CONSONANT ■ CLASSE D'ARTRÒPODES QUELICERATS A LA QUAL PERTANYEN LES ARANYES I ELS ESCORPINS.

VERTICALS

- 1: FENOMEN ACÚSTIC QUE ACOMPANYA EL LLAMP ■ SÍMBOL DEL GAL·LI.
- 2: D'UNA GRAN BELLESA ■ VOCALS ■ CONSONANT.
- 3: ÒRGAN FOTORECEPTOR DELS ANIMALS ■ ESPECIALISTA EN GEOLOGIA ■ VOCAL.
- 4: CONSONANT DOBLE ■ VOCAL ■ DIVINITAT DE LA NATURALES.
- 5: DOTAT DE CULTURA ■ APARELL PER A SECAR FIGUES ■ AL REVÉS, ARBRE DE LA FAMÍLIA DE LES PINÀCIES.
- 6: VAL PIRINENC ■ SUSCITAT PER L'IMPULS SEXUAL.
- 7: PUPIL·LA ■ SIGLA D'ESCOLA OFICIAL D'IDIOMES ■ VOCAL ■ VOCAL.
- 8: POBLE PERUÀ ■ LLIBRE CONSTITUÏT PER UNA COL·LECCIÓ DE MAPES ■ TORRE AMB UNA LLANTERNA EN LA PART MÉS ALTA.
- 9: CONSONANT ■ CAVITAT ÒSSIA DEL CAP ■ PART DEL VESTIT EXTERIOR DE LA DONA QUE COBREIX LES CAMES.
- 10: CONSONANT ■ INTERJECCIÓ DE DOLOR ■ AL REVÉS, ADVERBI, EN ESTE LLOC ■ AL REVÉS, ESTIL DE JAZZ QUE CULTIVA L'INTIMISME.
- 11: COMPLAENT, AFECTUÓS ■ AFIRMACIÓ ■ CONSONANTS.
- 12: VOCAL ■ LLETRA GREGA ■ MOSSEGADA ■ VOCALS.
- 13: GEGANTÍ, ENORME ■ AL REVÉS, ABREVIATURA DE DISSABTE.

BACUS (CARAVAGGIO)

FLORA (TIZIANO)

3) Algunes de les paraules que heu obtingut tenen la seua etimologia en el nom d'éssers mitològics com és el cas de la paraula *orfeó*, que prové d'una divinitat grega d'origen traci. Completa la taula següent amb aquestes paraules i escriu un altre derivat.

ÉSSER MITOLÒGIC		PARAULA DERIVADA	ALTRE DERIVAT
ORFEU	Personatge de la mitologia grega que amb la seua música aconseguia dominar les feres.	orfeó	
VULCÀ	En la mitologia romana, déu del foc i dels metalls.		
TELLUS	En la mitologia romana, personifica la fertilitat de la terra.		
BACUS	En la mitologia romana és el déu del vi, del desenfrenament i de les festes, i orgies, i també del teatre.		
ÈOL	Heroi a qui els déus concediren el domini dels vents.		
ARACNE	Jove teixidora convertida en aranya per Atena a causa del seu orgull.		
EROS	Déu de l'amor en la mitologia grega.		

FLORA	En la mitologia romana, deessa de les flors, els jardins i la primavera.		
ATLES	Tità que havia de portar el cel i la terra damunt les espatlles.		
PAN	En la mitologia grega, era el déu dels pastors i dels ramats.		
GEA	En la mitologia grega, personifica la fertilitat de la terra.		
TITÀ	En la mitologia grega, divinitat primordial gegantina que va precedir els déus de l'Olimp.		
ADONIS	Heroi, jove d'extraordinària bellesa.		
VENUS	Deessa romana associada amb l'amor i la bellesa.		
NIMFA	Divinitat de la natura de la mitologia grega i la mitologia romana.		

CAPÍTOL VUITÉ

1) Segur que has escoltat parlar de Dràcula alguna vegada. Sabies que aquest mite sorgí arran d'una novel·la? Saps dir-ne l'autor? Cerca informació sobre aquesta novel·la i sobre el personatge real que la va inspirar.

2) Visualitzeu algun fragment de la pel·lícula de Franc Coppola, *Dràcula*, fixeu-vos en el paisatge, és com el que percep Isabel?

3) Ací tens una descripció del monstre extreta de la novel·la. Llegiu-la atentament i fes-ne una del veritable Dràcula:

“El rostre del comte era afilat. Tenia el nas molt prim i corbat, un front ample i cabells abundants, tot i que amb grans entrades a les temples. Sota el bigot, tan estés com les celles, la boca mostrava unes dents blanques i esmolades que eixien per fora dels llavis. Les orelles eren punxegudes, i les galtes, eixutes però fermes. L'efecte general era d'una pal·lidesa extraordinària. I aquesta pal·lidesa abastava també les mans de dits curts i molsuts, amb pèls als palmells, i ungles llargues i fines tallades en forma de punxa.”

BRAM STOKER
Dràcula
Edicions Bromera

LA SAL

Els usos de la sal per part dels humans es remunten a temps molt llunyans i totes les cultures de la terra han considerat la sal com un objecte valuós digne de fer-ne comerç.

Una de les cultures anteriors a l'època dels romans que va anar adquirint el coneixement de l'aplicació culinària i preservativa de la sal van ser els celtes, els quals empraven les salaons en la curació de les carns. Quan els celtes van anar cedint als avenços de l'Imperi Romà, el coneixement sobre aquestes tècniques va anar traspasant-se a poc a poc. Durant els primers moments de l'Imperi Romà els patricis insistien que cada home tenia dret a posseir una porció de la *sal comuna* (el concepte de sal comuna prové d'aquella època).

Per als romans era costum posar sal als plats que tenien un contingut alt en verdura; d'aquesta manera es creia que es contrarestavat el gust àcid d'algunes varietats; aquest és l'origen del nom *ensalada*.

En alguns moments els soldats eren pagats amb sal, d'aquí prové la paraula *salari*.

Van aprendre els romans dels celtes a posar en salaó el pernil i altres productes del porc. D'acord amb el geògraf i viatjant Estrabó, el pernil més apreciat a l'Imperi Romà provenia dels boscos propers a Borgonya, temps enrere territori celta. Els romans van importar pernil d'altres zones que anteriorment havien estat celtes com pot ser Westfàlia, a Alemanya. En algunes zones com a Hispània se salaven pernills amb assiduïtat, emprant les races autòctones de porc ibèric.²⁷ Els romans usaven també la sal per a

arrasar els camps en termes de revenja i així evitar que es pogués tornar a cultivar en ells de nou.

Un altre dels productes vegetals emprats en la salaó van ser les olives. Els patricis menjaven les olives al començament d'un menjar com a aperitiu, malgrat que per la plebs era un aliment més. Els romans denominaven *salsamentum* als aliments que contenien una certa quantitat de sal.

Indica si les afirmacions són vertaderes (V) o falses (F), segons el text que has llegit:

	V	F
a) Des de l'antiguitat, la sal es considera un bé de poc valor.		
b) Els celtes aprenueren dels romans els usos de la sal.		
c) El concepte de <i>sal comuna</i> prové dels celtes.		
d) Les paraules <i>ensalada</i> i <i>salari</i> tenen el seu origen la paraula <i>sal</i> .		
e) Els romans empraven la sal per a elaborar els pernils.		
f) Els romans feien servir la sal per a destruir els camps de conreu.		
g) Tots els romans menjaven olives com a aperitiu.		

CAPÍTOL DESÉ

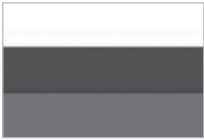
BUCAREST

PARÍS

1) A Isabel no li va semblar encertada la comparació entre Bucarest i París, per què?

2) Escriu sota cada bandera el nom del país corresponent i, després, uneix el número de cada monument amb la lletra del país corresponent.

1		A	
2		B	
3		C	

4		D	
5		E	
6		F	
7		G	
8		H	
9		I	

1	2	3	4	5	6	7	8	9

3) Robert i el xofer riuen contant acudits. Segurament n'has escoltat un munt. Escriu-ne un.

CAPÍTOL ONZÉ

1) Troba les paraules següents en la sopa de lletres:

CUINA, LAVABO, RENTADORA, RENTAPLATS, NEVERA, BANYERA, DUTXA, VÀTER, TELÈFON.

B	C	G	N	E	E	X	N	C	S	E	U
S	R	E	N	T	A	D	O	R	A	M	B
L	N	N	E	V	E	R	A	G	W	A	A
N	O	H	G	U	F	X	R	F	N	S	U
A	N	U	C	W	T	E	R	Y	K	S	T
N	E	F	C	U	R	Y	E	N	S	O	E
L	J	S	D	E	I	R	O	E	M	Y	C
D	A	O	O	C	A	N	B	L	A	A	E
F	N	D	G	O	R	Y	A	O	L	E	J
E	C	S	A	M	E	O	V	M	A	Y	N
A	J	O	U	O	T	I	A	I	C	M	O
H	R	E	N	T	A	P	L	A	T	S	L
T	D	I	V	U	V	I	U	G	C	I	N
A	B	N	O	F	E	L	E	T	U	L	N

2) Compara ta casa amb la casa dels iaïos d'irina i marca amb una creu el requadre blanc si disposen dels serveis següents:

	LA CASA DELS IAIOS D'IRINA	MA CASA
CUINA		
LAVABO		
AIGUA CORRENT		
SAFAREIG		
RENTADORA		
RENTAPLATS		
NEVERA		
BANYERA		
DUTXA		
VÀTER		
TELÈFON		

3) Comenta el diàleg que mantenen Isabel i Irina i, després, contesta les preguntes:

—Ací, a Romania, la cuina és cosa de dones.

—Vaja!

—Recordes quan érem a Espanya i deies que havíem d'adaptar-nos als costums espanyols? Doncs, ara, et toca a tu, i t'agrade o no, ets una dona i... ets a Romania.

- Les activitats domèstiques, ¿són solament cosa de les dones o són cosa de tots?
- S'han educar els xiquets i les xiquetes per fer les faenes de la casa o solament les xiquetes?

CAPÍTOL DOTZÉ

Isabel, ja a Espanya, mentre escolta les notícies, reflexiona:
Era un fet curiós que mai no apareguera cap notícia de Romania, com si aquell país no existira, solament es parlava de les bandes de romanesos, de màfia, prostitució i robatoris. De bondats, ni una.

1) Fem de detectius de notícies. Descobrim com informen els diaris sobre la immigració.

En grups, recolliu diferents notícies recents que parlen sobre la immigració i analitzeu-les:

		positives	negatives	neutres	font informativa
NOTÍCIA 1	paraules o expressions imatges				
NOTÍCIA 2	paraules o expressions imatges				
NOTÍCIA 3	paraules o expressions imatges				
NOTÍCIA 4	paraules o expressions imatges				
NOTÍCIA 5	paraules o expressions imatges				

- Poseu en comú els resultats per grups i reflexioneu al respecte.
- Quines repercussions té aquest tipus d'informacions en la societat?
- Com creus que deuen sentir-se les immigrants davant aquest

HALLOWEEN

La paraula *Halloween* prové de l'expressió anglesa *All Saints Eve* (vigilia del dia de Tots Sants) en la qual *Saints* es va substituir per *Hallow*, una paraula anglesa antiga que significava “sagrat” o “sant”.

Fa molts anys els celtas celebraven una festivitat el dia 31 d'octubre, que era l'últim dia de l'any del seu calendari. Encenien fogueres als cims de les muntanyes per foragitar els esperits malignes. Creien que en eixa data les ànimes dels difunts tornaven per visitar les seues cases acompanyades de bruixes i esperits. Al s. XIX els immigrants irlandesos portaren als EUA les tradicions de la celebració, des d'on s'estené pertot.

1) Pregunta als teus avis o a alguna persona major com celebren el dia de Tots Sants quan eren menuts.

Pots emprar el qüestionari següent:

- Es tractava d'una festa pagana o religiosa?
- Què se solia fer durant el dia de Tots Sants?
- S'hi confeccionava algun tipus d'objecte especial?
- S'hi cuinava algun tipus d'aliment especial?
- Què se solia fer a la nit? Hi havia costum de reunir-se per contar contes i històries de por?
- Recorden alguna narració o conte que es relatara durant aquesta nit?

2) Compara la informació que t'ha proporcionat la gent major amb el Halloween actual i extrau-ne les conclusions.

3) Llegeix el conte següent, anomenat *I queixalets també!* Es tracta d'una narració rescatada de l'imaginari col·lectiu per Enric Valor i, tot i que va estar arreplegada a Penàguila, s'ha escoltat en molts pobles valencians sobretot durant la nit de Tots Sants.

Això va anar i era un cas que va passar en la vila de Penàguila. Un cas gros i esgarriador, per cert.

Cal dir-vos de bestreta, que aquesta vila és un racó de món. Un bell racó, això sí, enmig d'intricades, ombrienques i encinglerades muntanyes. De vora el poble, davalla una costera vorejada d'oms gegantins i frondosos, i al capdavant hi ha una font abundantíssima, que trona pels seus vint-i-tants canonets de bronze. I el llavador, on fan les dones la bugada. De dia, hi ha grans rastres de dones llavant; però les nits, d'ençà que ve la tardor, soledat i misteri; sols la remor de l'aigua i l'udol del vent en els oms de la baixada.

—No aneu de nit a llavar a la font! —aconsellen les mares a les filles.

Perquè una volta, quan era joveneta, una nit de desembre que hi havia més d'un pam de neu gelada i relliscosa, Toneta la de les Alcoies no va creure sa mare i va voler anar-hi a rentar una flassada i un llençol.

Eren les deu de la nit; tot era fosc com la gola de llop, i, quan va eixir del poble, encara queia alguna volveta de neu. A l'arribar al primer om de la baixada, li semblà que, entremig de la fressa que feia el vent en les branques despullades, sentia gemegar un infant.

—Això és un xiquet que plora per ací! —va dir-se tota estranyada.

—Eeeeh, Eeeeh! —s'oïa en la fosca.

Sí que plorava un criancó, i ben prop.

Davall a pleret entre els oms. Se'l va sentir a la vora.

—Eeeh, eeeh!

A l'esmortida claredat d'un fanal d'oli penjat a mitjan costera, va entreveure, a la soca d'un dels oms, una coseta blanca. Toneta deixà la bugada en terra i agafà l'abandonat.

—Pobret, pobret! Quina mala ànima et deu haver deixat per ací? Si açò encara no té un any, i tot solet damunt la neu!

Ella es compadia de tot car de l'infant, i ja pensava d'endur-se'l a sa casa.

En això, seguint avall cap a la font amb el xiquet en braç i la bugada en l'altre, va arribar davall del fanal d'oli penjat a mitja costera, i, com que el petit plorava, li va veure blanquejar dins la boqueta.

—Oh, si té dentetes! —exclamà admirada la fadrina.

—I queixalets també!! —retrucà el xiquet amb una veu arra d'home granat, ronca i formidable. I obrint una gran bocassa, li mostrà dos queixals llargs i grans, mig corcats, corbats com els d'un porc senglar. Així quedà, amb la boca oberta i mirant la Toneta amb uns ulls diabòlics plens d'impudícia i de maldat.

—Aiii!

La xica, esborronada i mig morta de por i de fàstic, el deixà caure en terra, i es sentí una gran tamborinada. El xiquet havia desaparegut, i en l'aire quedà una forta sentor de socarrim.

Però Toneta era coratjosa —i desobedient també. Ressonaven encara en les seues orelles com qui diu les paraules de sa mare: “No vages de nit a la font!” Però cà!...

Això que, malgrat l'encontre amb el diabòlic criaçó, va seguir la costera avall i arribà a la vora de la font. Un altre esmortit fanal d'oli enlluminava el safareig. Ella s'hi va posar a llavar de pressa de pressa, tota temerosa, però dominant-se la por.

I de sobte, sense haver-la sentida arribar abans, va veure al seu costat una dona endolada, alta, flaca, molt flaca, que es va posar a plorar furiosament. Duia al cap un negre mocador, molt caigut a la cara; els seus vestits eren vells i espentolats i llavava en silenci, vinga, vinga, sense girar-se.

A poc a poc, Toneta, que la guaitava de reüll, anava perdent serenitat. Minuts després, tremolava ja tota.

Qui era aquella dona? No la coneixia per la figura; semblava forastera.

—Escolte, bona dona —digué Toneta sense poder estar-se'n.

La vellarda no va respondre, com si no l'hagés oïda.

—Quin fred que fa aquesta nit! —que va prosseguir Toneta.

Res, la dona alta acotava el cap i llavava tota furi-ent.

—Escolte, escolte, bona dona! Sap que m’ha passat venint?

La dona alta tampoc no responia a açò, vinga de fer sabonera amb unes mans llargues i sarmentoses! Toneta tremolava cada volta més; els seus peus, damunt la neu, se li gelaven, i alhora sentia una estranya suor que li corria per tot el cos.

—Escolte, escolte —cridava ja anguniosa—. He trobat un xiquet, un xiquet lletgíssim. No tenia encara un any i ja parlava... i m’ha mostrat uns queixalots!...

La dona alta, per fi, es va girar, i en la seua cara, tota d’ossos, la fadrina va veure uns ulls horribles, com a brases. Aleshores, li parlà l’endolada amb una veu que gelava la sang:

—Són com aquestos? —preguntà.

I es quedà mirant-la amb la boca esbarrallada, i li mostrava dos queixalots llargs, horrorosos, com els del xiquet!

Així com si tota la neu de la serra se li n’entràs en el pit, Toneta va sentir una terrible gelor que la corglaçava; el vell fanal començà a enfosquir-se-li, i una tela negra ho va tapar tot. Quan retornà, era a casa seua gitada al seu llit i voltada de tota la família. Encara tenia febre. Unes dones matineres l’havien trobada feta un gel, mig colgada en la neu, a la vora dels safareig de la font.

4) Segur que recordes alguna història de por. Conta-la a la resta de companys.

CAPÍTOL TRETZÉ

1) Llegeix el fragment següent extret de la novel·la:

La notícia havia botat les tanques i havia arribat a la premsa com una bufetada més, esclafida en les galtes d'un sistema que no funcionava com calia: un grup de xiquets de dotze anys havia apallissat un company de classe estranger i l'agressió havia sigut filmada en un mòbil.

Tots els mitjans de comunicació se n'havien fet ressò i s'havien organitzat debats inacabables al voltant del tema. La comunitat escolar es dividí en bàndols de parers irreconciliables, uns esgrimien arguments a favor dels agressors i uns altres, a favor del ferit.

2) Ara inicieu vosaltres un debat a classe sobre la difusió d'imatges violentes per Internet. Cal que us informeu bé abans sobre delictes, drets vulnerats, etc.

3) Per grups, construïu un mural amb aquest tema: la no-violència.

4) Una sigla és la representació del nom d'un organisme, entitat, publicació, procediment, etc., formada per les lletres inicials dels mots més importants d'una denominació.

Les sigles es formen amb la primera lletra de cada mot ple (substantius, adjectius, verbs i adverbis) de la denominació completa.

Exemples:

NIF (número d'identificació fiscal),

PVP (preu de venda al públic).

Completa'n les normes d'escriptura:

- Les sigles s'han d'escriure amb majúscules i sense punts ni espais entre les lletres.

Sí

No

- La sigles s'han d'escriure sense punts ni espais entre les lletres.

Sí

No

- Quan s'utilitzen de manera plural no es modifiquen i el canvi de nombre es marca amb el determinant que les acompanya.

Sí

No

- Les sigles que es lligen com una paraula (l'ESO, l'OTAN) segueixen les normes generals d'apostrofació.

Sí

No

- Les sigles que es lligen lletrejant no s'apostrofen (el BOE, la EGB).

Sí

No

5) Escriviu el significat de la sigla ONG.

6) Busca informació i contesta:

- Què és una ONG?

- En coneixes alguna? Quines? Quines activitats desenvolupen?

7) Com que al món cada dia es publiquen milers de llibres, els editors van acordar que cada llibre tindria un número de referència únic que l'identifiqués. Saps amb quina sigla s'anomena aquest número i de quines paraules angleses prové? On acostumem a trobar-lo imprés, en el llibre?

CAPÍTOL CATORZÉ

1) Alguns alumnes de diferents cultures contenen com celebren el Nadal. I tu, com el celebres?

2) Isabel, quan era menuda, no coneixia el significat de la paraula *andròmina*, el saps tu?

- Per què creus que rep un càstig a l'emprar aquesta paraula?

3) La paraula *calendari* deriva de la llatina *calendae*, nom amb què els llatins indicaven el primer dia del mes. A l'antiguitat se suposava que el Sol es detenia en dotze llocs durant el seu viatge anual a través del seu cicle.

L'any per tant es divideix en dotze mesos amb noms d'origen molt clars, tots procedents del llatí:

- Completa la taula següent tot relacionant cada mes amb els seus orígens.

1	MARÇ	D'Ianuarius, és a dir, mes dedicat al vell déu Jano.
2	NOVEMBRE	Commemora Maia, filla d'Allante, mare de Mercuri i símbol de la festivitat dels cereals.
3	JULIOL	Se li atribueixen dos orígens diferents, segons uns descendia de Juno, esposa de Júpiter. Però segons d'altres el nom procedeix de Lucius Iunius Brutus, que va capitanejar la revolució que va destronar l'últim rei de Roma i va instaurar la República.
4	AGOST	És el mes en què s'obre Aprillis, les forces de la naturalesa per a l'evolució dels vegetals.
5	SETEMBRE	Està dedicat a Iulius Caesar.
6	OCTUBRE	Estava dedicat a Cesar Octavio Augusto, primer emperador de Roma.
7	JUNY	Procedeix de <i>septem</i> , és a dir, set perquè era el seté mes quan l'any començava el març.
8	FEBRER	D' <i>octo</i> , vuit.
9	DESEMBRE,	De <i>novem</i> , és a dir nou.
10	MAIG	Era el mes de la purificació, Februs, de Februarius.
11	GENER	De <i>decem</i> , deu.
12	ABRIL	Estava dedicat a Mart, el déu de la guerra.

CAPÍTOL QUINZÉ

No totes les llengües que actualment es parlen a Europa deriven del llatí. El búlgar n'es una.

L'idioma búlgar pertany a la família de llengües eslaves. Avui en dia les llengües eslaves són parlades per més de 250 milions de persones a l'Europa central i de l'est, a quasi tota la península Balcànica, al nord d'Àsia.

El rus, l'ucraïnès, el serbi i el búlgar utilitzen l'alfabet ciríl·lic.

L'alfabet ciríl·lic, com el llatí, prové del grec, afegint-hi els caràcters necessaris per reproduir els sons que no tenien correspondència amb el grec. Des de Bulgària, que va ser el centre cultural a l'època medieval de les nacions eslaves, l'alfabet ciríl·lic es va estendre pels països veïns com Sèrbia. L'alfabet ciríl·lic, en les seues diferents varietats, s'utilitza en l'escriptura del rus, serbi, ucraïnès, bielorús i búlgar però no en polonès, txec, eslovac o eslové, que utilitzen caràcters llatins.

- T'atreveixes a practicar l'alfabet ciríl·lic búlgar tot escrivint el vostre nom i alguns altres de la classe?

А а	Б б	В в	Г г	Д д	Е е	Ж ж	З з	И и	Й й
/a/	/b/	/v/	/g/	/d/	/ɛ/	/ʒ/	/z/	/i/	/j/

К к	Л л	М м	Н н	О о	П п	Р р	С с	Т т	У у
/k/	/l/	/m/	/n/	/ɔ/	/p/	/r/	/s/	/t/	/u/

Ф ф	Х х	Ц ц	Ч ч	Ш ш	Щ щ	Ъ ъ	Ь ь¹	Ю ю	Я я
/f/	/x/	/ts/	/tʃ/	/ʃ/	/ʃtʃ/	/ə/	/ʲ/	/ju/	/ja/

SOLUCIONARI

B	C	G	N	E	E	X	N	C	S	E	U
S	R	E	N	T	A	D	O	R	A	M	B
L	N	N	E	V	E	R	A	G	W	A	A
N	O	H	G	U	F	X	R	F	N	S	U
A	N	U	C	W	T	E	R	Y	K	S	T
N	E	F	C	U	R	Y	E	N	S	O	E
L	J	S	D	E	I	R	O	E	M	Y	C
D	A	O	O	C	A	N	B	L	A	A	E
F	N	D	G	O	R	Y	A	O	L	E	J
E	C	S	A	M	E	O	V	M	A	Y	N
A	J	O	U	O	T	I	A	I	C	M	O
H	R	E	N	T	A	P	L	A	T	S	L
T	D	I	V	US	V	I	U		C	I	N
A	B	N	O	F	E	L	E	T	U	L	N

MOTS ENCREUATS

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1		V	U	L	C	A	N	I	S	M	E		
2	T	E	L	L	U	R	I	C			L	E	T
3	R	N	L		L	A	N	A	C	A	B		I
4	O	U		E	T	N	A		R	I	A	R	T
5		S	G		E			A	A		M	O	A
6		T	E	N			E	T	N	I	A		N
7			O	I		E	O	L	I	C		M	I
8		U	L	M	A	R	I	A		A	S	O	C
9		O	E	F	R	O		S	F		I	S	
10	G	E	G	A	N	T	I		A	L			
11	A					I		F	L	O	R	A	
12		P	A	N	I	C		A	D	O	N	I	S
13					P		A	R	A	C	N	I	D

de 6 a 96

TÍTOLS DE LA COL·LECCIÓ

1. *Passos lleugers*
Dacia Maraini
2. *Pasos apresurados*
Dacia Maraini
3. *Una barca al bosc*
Paola Mastrocola
4. *Sis contes i una novel·la incerta*
Jovi Lozano-Seser
5. *Una joguina per a Irina*
Neus Varela

